

Розділ 5

КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО ТА КРИМІНОЛОГІЯ, КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕС

УДК 343.35

О. М. Броневицька

ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ «ПРАЦІВНИК ПРАВООХОРОННОГО ОРГАНУ»

Здійснено аналіз теоретичних та законодавчих положень щодо визначення поняття «правоохоронний орган». Встановлено, що вичерпний перелік працівників правоохоронних органів визначити неможливо у зв'язку з імовірними змінами назви органу, його функцій, його ліквідації чи реорганізації. Доведено, що в кожному конкретному випадку, визначаючи приналежність певного органу до правоохоронних, потрібно виходити із комплексного аналізу норм Кримінального кодексу України, рішень Конституційного Суду України та положень нормативно-правових актів, які регулюють правовий статус конкретного органу, де, зокрема, міститься вказівка про виконання цими органами правоохоронної функції.

Ключові слова: правоохоронний орган, правоохоронна функція, злочин.

Постановка проблеми. Працівник правоохоронного органу є обов'язковою ознакою (потерпілим) низки складів злочинів проти авторитету органів державної влади, органів місцевого самоврядування, об'єднань громадян і проти журналістів (ст.ст. 342, 343 345, 347, 348, 349 Кримінального кодексу України тощо). Беззаперечною є теза, що суспільна небезпека посягання на життя, здоров'я та майно, а також втручання у діяльність вказаних працівників пояснюється тим, що ці дії призводять до перешкоджання нормальному функціонуванню відповідних державних органів, значною мірою послаблюють ефективність діяльності держави у сфері боротьби зі злочинністю, підривають її авторитет, а також руйнують систему державного управління зісередини. Попри те, що чимало науковців досліджували питання, що саме слід розуміти під правоохоронним органом та хто належить до працівників правоохоронного органу, одностайності досягнуто не було. А поміж тим єдине розуміння та правове визначення понять

«правоохоронна діяльність», «правоохоронні органи» та «правоохоронна функція держави», які разом охоплюють правоохоронну систему країни, мають не тільки теоретичне, а й практичне значення. Адже відсутність цього породжує нечіткість у розмежуванні компетенції і повноважень різних правоохоронних органів, дублювання їхніх функцій, паралелізм у завданнях та цілях діяльності й конфліктність у взаємовідносинах [8].

Стан дослідження. Проблему кримінальної відповідальності за злочини, де потерпілим є працівник правоохоронного органу, у своїх розвідках досліджували М. І. Бажанов, Є. М. Блажівський, П. І. Гришаєв, П. Ф. Гришанин, Ю. П. Дзюба, Л. В. Дорош, І. М. Залялова, В. Ф. Кириченко, В.П. Коваленко, В.О. Навроцький, В. І. Осадчий, Г. Ф. Поленов, В. В. Сташис та інші. Втім, єдності думок з приводу того, яких осіб відносити до працівників правоохоронного органу, немає.

Мета статті – надати кримінально-правову характеристику такого потерпілого, як працівник правоохоронного органу.

Виклад основних положень. Під правоохоронною діяльністю більшість науковців розуміють реалізацію працівниками державних органів під час виконання ними службових обов'язків хоча б однієї з наведених нижче функцій: досудове розслідування в кримінальних справах (провадженнях) чи адміністративне провадження; виконання вироків, ухвал і постанов судів, постанов органів розслідування і прокурорів працівниками установ виконання покарань, кримінально-виконавчої інспекції, Державної виконавчої служби, військової частини, гауптвахти і дисциплінарного батальйону чи працівниками органів внутрішніх справ; оперативно-розшукової, адміністративної, профілактичної, охоронної функцій міліції (поліції); припинення правопорушень при переміщенні людей, транспортних засобів, товарів та інших предметів чи речовин через державний і митний кордон; припинення правопорушень при незаконному використанні лісу, незаконному полюванні, незаконному занятті рибним, звіриним або іншим водним добувним промислом; нагляду і контролю за виконанням законів [6, с. 7].

Відповідно, працівник правоохоронного органу – це громадянин України, який працює в створюваних державою утвореннях (органах, службах, установах, підрозділах тощо), виконання службових обов'язків якого пов'язано з реалізацією хоча б однієї з таких функцій: 1) досудове розслідування в кримінальних справах (провадженнях) чи адміністративне провадження; 2) виконання вироків, рішень, ухвал і постанов судів, постанов органів розслідування і прокурорів праців-

никами: установ виконання покарань, кримінально-виконавчої інспекції, Державної виконавчої служби, військової частини, гауптвахти і дисциплінарного батальйону чи працівниками органів внутрішніх справ; 3) оперативно-розшукова; 4) адміністративна, профілактична, охоронна функція міліції (поліції); 5) припинення правопорушень при переміщенні людей, транспортних засобів, товарів та інших предметів чи речовин через державний і митний кордон; 6) припинення правопорушень при незаконному використанні лісу, незаконному полюванні, незаконному занятті рибним, звіриним або іншим водним добувним промислом; 7) нагляд і контроль за виконанням законів [1, с. 6; 6, с. 18].

Визначення поняття працівника правоохоронного органу із відповідними змінами наведено у ч. 1 ст. 2 Закону України «Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів» від 23 грудня 1993 р. Відповідно до цього Закону, працівниками правоохоронного органу є: працівники органів прокуратури, Національної поліції, Служби безпеки, Військової служби правопорядку у Збройних силах України, Національного антикорупційного бюро, органів охорони державного кордону, органів доходів і зборів, органів та установ виконання покарань, слідчих ізоляторів, органів державного фінансового контролю, рибоохорони, державної лісової охорони, інші органи, які здійснюють правозастосовні або правоохоронні функції (співробітники кадрового складу розвідувальних органів України, працівники Антимонопольного комітету України тощо), які беруть участь у кримінальному чи адміністративному провадженні, судових справах у всіх інстанціях.

З тексту наведеної статті випливає, по-перше, що перелік правоохоронних органів не є вичерпним, і, по-друге, що до правоохоронних органів законом віднесено не лише органи, які здійснюють правоохоронні функції, а й правозастосовні. Законодавче формулювання останнього викликає заперечення з причин необґрунтованого розмивання меж юридично значущого поняття «правоохоронні органи» та надання можливості охоплення ним фактичного будь-якого органу державної виконавчої та судової влади, а також парламенту, який здійснює правозастосовні функції в частині дотримання регламенту своєї діяльності й застосування норм прямої дії, закріплених в Конституції України [9, с. 286]. Незважаючи на те, що термін «правоохоронний орган» вживається також у багатьох нормативно-правових актах (Законі України «Про громадянство України» від 18 січня 2001 р., Законі України «Про основи національної безпеки України» від 19 червня 2003 р., Законі України «Про контррозвідувальну діяльність» від 26 грудня 2002 р.

тощо), в жодному із законодавчих актів немає вичерпного визначення поняття «правоохоронний орган» або «працівник правоохоронного органу».

Треба констатувати, що ні теорія, ні практика наразі не виробили єдиного поняття «правоохоронний орган». Попри це однією з найбільш визнаних і виважених позицій в науці з приводу означеної проблеми є та, згідно з якою правоохоронна функція тією чи іншою мірою властива всім органам державної влади і є складовим елементом діяльності інших органів, організацій, установ та посадових осіб, що обумовлено конституційними вимогами дотримання законності, забезпечення охорони правопорядку, інтересів суспільства, прав і свобод громадян. Однак ця діяльність для більшості органів та організацій не є основною, вона вторинна, постає з основної, забезпечуючи реалізацію їх організаційно-управлінської функції у галузі економіки, фінансів, науки, освіти тощо [9, с. 287].

До основних правоохоронних функцій фахівці у галузі адміністративного, конституційного права, а також загальної теорії держави і права зазвичай відносять: 1) профілактичну (профілактики правопорушень, які тягнуть за собою юридичну відповідальність у сфері публічного права); 2) захисну (захисту життя, здоров'я, прав, свобод та законних інтересів фізичних і юридичних осіб); 3) охоронну (охорони громадського порядку, громадської безпеки і власності, конвоювання); 4) ресоціалізаційну (ця функція є найбільш характерною для органів і служб у справах неповнолітніх, служб, що здійснюють адміністративний нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі, органів і установ виконання покарань); 5) оперативно-розшукову; 6) розслідування злочинів; 7) судового розгляду справ; 8) розгляду справ про адміністративні правопорушення; 9) розгляду справ про фінансові та адміністративно-господарські правопорушення; 10) виконання вироків, рішень, ухвал і постанов судів, постанов органів досудового слідства та прокурорів [5, с. 28–29; 7, с. 71].

З огляду на вищевикладене, А. М. Удод доходить висновку, що до правоохоронних органів доцільно віднести такі: 1) прокуратуру; 2) органи внутрішніх справ (Національну поліцію – *авт.*); 3) Службу безпеки України; 4) Військову службу правопорядку у Збройних силах України; 5) Службу зовнішньої розвідки України; 6) органи охорони Державного кордону Державної прикордонної служби України; 7) органи Міністерства доходів і зборів України (Державну фіскальну службу – *авт.*); 8) органи та установи виконання покарань Державної пенітенціарної служби України; 9) слідчі ізолятори Державної пенітенціарної служби; 10) органи Державної фінансової інспекції;

11) органи рибохорони Державного агентства рибного господарства України; 12) органи Державної лісової охорони; 13) Антимонопольний комітет України; 14) Національну комісію з цінних паперів та фондового ринку; 15) Управління Державної охорони України; 16) Державну санітарно-епідеміологічну службу; 17) Державну екологічну інспекцію України; 18) Державну інспекцію ядерного регулювання України; 19) Державну інспекцію України з питань захисту прав споживачів; 20) Державну інспекцію техногенної безпеки України; 21) Державну інспекцію з безпеки на морському та річковому транспорті [9, с. 287; 10, с. 14].

На нашу думку, недоцільно наводити конкретний перелік органів, які належать до правоохоронних, зважаючи на те, що, по-перше, з часом вони можуть бути реорганізовані або їх назва змінитися (наприклад, з набуттям чинності Закону України «Про Національну поліцію» міліцію ліквідовано); по-друге, можуть з'явитися нові органи держави, основною функціональною діяльністю яких буде правоохоронна (приміром, Державне бюро розслідувань згідно з Законом України «Про Державне бюро розслідувань», який набув чинності 1 березня 2016 р.; органи Національного антикорупційного бюро згідно з Законом України «Про Національне антикорупційне бюро України» від 14 жовтня 2014 р. тощо). На підтвердження цього можна навести ще такий приклад. Із переліком осіб, які охоплюються поняттям «працівник правоохоронного органу», також не погодився Конституційний Суд України, який у своєму рішенні від 18 квітня 2012 р. у справі щодо застосування кваліфікуючої ознаки «працівник правоохоронного органу» до працівника державної виконавчої служби вказав, що у Кримінальному кодексі України не визначено, хто саме належить до працівників правоохоронного органу. Відсутні в законі про кримінальну відповідальність і посилання на відповідні положення інших законів України. Згідно зі ст. 1 Закону України «Про Державну виконавчу службу», Державна виконавча служба входить до системи органів Міністерства юстиції України і здійснює виконання рішень судів, третейських судів та інших органів, а також посадових осіб відповідно до законів України. Згідно з ч. 2 ст. 4 вказаного Закону, державний виконавець є представником влади і здійснює примусове виконання судових рішень, постановлених іменем України, та рішень інших органів (посадових осіб), виконання яких покладено на державну виконавчу службу, у порядку, передбаченому законом. Із наведених норм випливає, що, незважаючи на правозастосовну природу безпосередніх функцій державного виконавця, успішне їх здійснення має пряме правоохоронне значення, адже забезпечення примусового вико-

нання норм права є невід'ємним елементом їх реалізації (зокрема, в аспекті відновлення порушених прав та примусового забезпечення можливості реалізації встановленого права). Однак Конституційний Суд України визначив, що оскільки така категорія потерпілого, як державний виконавець, використовується законодавцем в диспозиціях ст.ст. 342, 343 Кримінального кодексу України поруч з категорією «працівник правоохоронного органу», то ці поняття не є однопорядковими, їх обсяг не перетинається, а тому працівник державної виконавчої служби не є працівником правоохоронного органу.

Також з огляду на вищезазначені положення ст. 2 Закону України «Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів», де вказано, що до працівників правоохоронного органу належать особи, які беруть участь у кримінальному провадженні, виникає питання щодо визнання працівниками правоохоронних органів осіб, які, відповідно до ч. 1 ст. 519 Кримінального процесуального кодексу (далі – КПК) України, є службовими особами, уповноваженими на вчинення процесуальних дій: 1) *керівник дипломатичного представництва чи консульської установи України* – у разі вчинення кримінального правопорушення на території дипломатичного представництва чи консульської установи України за кордоном; 2) *капітан судна України* – у разі вчинення кримінального правопорушення на повітряному, морському чи річковому судні, що перебуває за межами України під прапором або з розпізнавальним знаком України, якщо це судно приписано до порту, розташованого в Україні. Вказані особи мають право затримувати підозрюваних у вчиненні кримінального правопорушення та проводити слідчі дії – особистий обшук та обшук житла чи іншого володіння особи, застосовувати заходи забезпечення кримінального провадження у вигляді тимчасового вилучення майна. Жодних інших процесуальних чи слідчих дій, окрім наведених, вказані особи здійснювати не можуть, не уповноважені вони також вносити відомості про вчинене кримінальне правопорушення до Єдиного реєстру досудових розслідувань. У ч. 3 ст. 519 КПК України також зазначено, що ті службові особи, які здійснювали процесуальні дії, залучаються як свідки до кримінального провадження після його продовження на території України. Повноваження у кримінальному провадженні капітана судна чи керівника дипломатичного представництва є винятковими та не належать до їхньої основної діяльності з огляду на те, що, наприклад, у Законі України «Про дипломатичну службу» від 20 вересня 2001 р. сказано: дипломатична служба – це професійна діяльність громадян України, спрямована на практичну реалізацію зовнішньої політики України, захист національних інтересів України

у сфері міжнародних відносин, а також прав та інтересів громадян і юридичних осіб України за кордоном. Враховуючи це, працівниками правоохоронного органу вони також вважатися не можуть, навіть під час здійснення ними процесуальних чи слідчих дій.

Ще одним органом, який виконує правоохоронну функцію, можна вважати тимчасову слідчу комісію Верховної Ради України та спеціальну тимчасову слідчу комісію Верховної Ради України. Відповідно до ст. 1 Закону України «Про тимчасові слідчі комісії, спеціальну тимчасову слідчу комісію і тимчасові спеціальні комісії Верховної Ради України» від 15 січня 2009 р. (котрий визнано неконституційним згідно з Рішенням КСУ, Справа № 1-26/2009 від 10 вересня 2009 р.), тимчасова слідча комісія Верховної Ради України – колегіальний тимчасовий орган Верховної Ради України, що утворюється із числа народних депутатів України, завданням якого є здійснення парламентського контролю шляхом проведення розслідування з питань, що становлять суспільний інтерес. Спеціальна тимчасова слідча комісія Верховної Ради України – колегіальний тимчасовий орган Верховної Ради України, що утворюється у складі народних депутатів України, спеціального прокурора і спеціальних слідчих, завданням якого є проведення розслідування обставин щодо вчинення Президентом України державної зради або іншого злочину, викладених у підписаному більшістю народних депутатів України від конституційного складу Верховної Ради України поданні про ініціювання питання про усунення Президента України з поста в порядку імпічменту.

Очевидно, зважаючи на повноваження тимчасової слідчої комісії, які передбачені в Законі України «Про регламент Верховної Ради України» від 10 лютого 2010 р. та Законі України «Про тимчасові слідчі комісії, спеціальну тимчасову слідчу комісію і тимчасові спеціальні комісії Верховної Ради України» від 15 січня 2009 р., визнати її правоохоронним органом неможливо, оскільки в Регламенті Верховної Ради України вказано, що такі комісії працюють зі залученням працівників прокуратури, поліції, служби безпеки, а також всі матеріали, зібрані тимчасовою слідчою комісією, повинні бути передані до Генеральної Прокуратури України для подальшого реагування. Окрім цього, якщо брати до уваги логіку думок Конституційного Суду України, висловлених у рішенні з приводу державного виконавця, то у Кримінальному кодексі України встановлено відповідальність за перешкоджання діяльності тимчасових слідчих комісій окремою статтею (ч. 2 ст. 351). Отже, на думку законодавця, поняття «працівник правоохоронного органу» та «член тимчасової слідчої комісії» також не є однопорядковими.

Що ж стосується спеціальної тимчасової слідчої комісії Верховної Ради України, то, відповідно до ч. 2 ст. 173 Закону України «Про регламент Верховної Ради України», до складу спеціальної тимчасової слідчої комісії входять народні депутати з урахуванням принципу пропорційного представництва депутатських фракцій (депутатських груп), спеціальний прокурор і троє спеціальних слідчих. При цьому спеціальним прокурором чи слідчим може бути як стороння особа, котра відповідає зазначеним у Законі вимогам, так і народний депутат. Спеціальна тимчасова слідча комісія уповноважена проводити розслідування обставин щодо вчинення Президентом України державної зради або іншого злочину. Спеціальний прокурор здійснює нагляд за додержанням законів України під час проведення розслідування обставин щодо вчинення Президентом України державної зради або іншого злочину. Спеціальний прокурор користується повноваженнями прокурора, які встановлені Законом України «Про прокуратуру» та Кримінальним процесуальним кодексом України, за винятком повноважень щодо внесення відомостей до ЄРДР, затримання підозрюваного, застосування запобіжного заходу, повідомлення про підозру, продовження строку розслідування, затвердження обвинувального акта, направлення матеріалів провадження до суду. Спеціальний слідчий провадить необхідні дії для перевірки та встановлення обставин, що є предметом розслідування спеціальної слідчої комісії. Спеціальний слідчий користується повноваженнями слідчого, які встановлені Кримінальним процесуальним кодексом України, за винятком повноважень щодо внесення відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР, затримання підозрюваного, повідомлення про підозру, складання обвинувального акта. З огляду на вищенаведене, можна вважати спеціальну тимчасову слідчу комісію Верховної Ради України «тимчасовим правоохоронним органом».

Одночасно Р. Я. Шай, цитуючи В. І. Осадчого, вказує, що до правоохоронного органу можна віднести і суд [12, с. 93]. Не зважаючи на те, що суд реалізує правоохоронну функцію держави, погодитися із такою думкою не можна через таке:

- у Розділі VIII Конституції України чітко вказано, що на суди покладено функцію правосуддя. Відповідно, якщо правоохоронні органи входять до системи органів виконавчої влади, то суди є окремою гілкою влади в системі розподілу влад;
- якщо брати до уваги назву Закону України «Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів», то можна дійти висновку, що законодавець також розмежовує судові та правоохоронні органи. Трактуючи наведене рішення Конституційного Суду України,

за яким працівників державної виконавчої служби не можна вважати представниками правоохоронних органів з огляду також на те, що їх кримінально-правова охорона здійснюється іншими статтями Кримінального кодексу України, то кримінально-правовому захисту суддів взагалі присвячено окремий розділ XVIII «Злочини проти правосуддя»;

- тлумачачи зміст ст. 2 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» від 07 липня 2010 р., а саме: «Суд, здійснюючи правосуддя на засадах верховенства права, забезпечує кожному право на справедливий суд та повагу до інших прав і свобод, гарантованих Конституцією і законами України, а також міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України», – також не можна стверджувати, що суд є правоохоронним органом. Тоді як, наприклад, у ст. 1 Закону України «Про Службу безпеки України» від 25 березня 1992 р. чітко вказано, що Служба безпеки України – державний правоохоронний орган спеціального призначення.

Висновки. Зважаючи на вищенаведені аргументи, визначаючи поняття «працівник правоохоронного органу», слід виходити не лише з того, виконує чи не виконує конкретний орган правоохоронну функцію, а й із комплексного аналізу норм Кримінального кодексу України, рішень Конституційного Суду України та положень нормативно-правових актів, які регулюють правовий статус конкретного органу, де міститься вказівка, зокрема, про здійснення цими органами правоохоронної функції. Наприклад, ст. 1 Закону України «Про Державне бюро розслідувань» передбачено, що Державне бюро розслідувань є центральним органом виконавчої влади, котрий здійснює правоохоронну діяльність. Такі ж статті містяться й у Законах України «Про прокуратуру», «Про Службу безпеки України», «Про Національну поліцію», «Про Національне антикорупційне бюро України» тощо.

1. Антонов С. В. Кримінальна відповідальність за посягання на діяльність службової особи чи громадянина, який виконує громадський обов'язок (ст. 350, 352 Кримінального кодексу України): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.08 «Кримінальне право і криминологія; кримінально-виконавче право» / С. В. Антонов; Київ. нац. ун-т внутріш. справ. – К., 2010. – 20 с.

2. Бойко А. В. Кримінальна відповідальність за погрозу або насильство щодо працівника правоохоронного органу: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.08 «Кримінальне право і криминологія; кримінально-виконавче право» / А. В. Бойко; Державний науково-дослідний інститут Міністерства внутрішніх справ України. – К., 2013. – 21 с.

3. Владимиренко С. В. Кримінально-правова характеристика погрози або насильства щодо службової особи чи громадянина, який виконує громадянський обов'язок: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.08 «Кримінальне право і кримінологія; кримінально-виконавче право» / С. В. Владимиренко; Акад. адвокатури України. – К., 2015. – 20 с.
4. Коваленко В. П. Зловживання владою працівниками правоохоронних органів: монографія / В. П. Коваленко. – К.: Атіка, 2012. – 204 с.
5. Мельник М. І. Правоохоронні органи та правоохоронна діяльність: навч. посіб. / М. І. Мельник, М. І. Хавронюк. – К.: Атіка, 2002. – 576 с.
6. Осадчий В. І. Проблеми кримінально-правового захисту правоохоронної діяльності: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра юрид. наук: спец. 12.00.08 «Кримінальне право і кримінологія; кримінально-виконавче право» / В. І. Осадчий; Нац. акад. внутр. справ України. – К., 2004. – 36 с.
7. Осадчий В. І. Кримінально-правовий захист правоохоронної діяльності / В. І. Осадчий. – К.: Атіка, 2004. – 336 с.
8. Подоляка А. Правоохоронні органи та правоохоронна діяльність / А. Подоляка [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.viche.info/journal/1643/>
9. Удод А. М. Кримінально-правова характеристика потерпілого від погрози або насильства щодо працівника правоохоронного органу (ст. 345 Кримінального кодексу України) / А. М. Удод // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Право». – 2013. – № 1062. – Вип. 14. – С. 286–289.
10. Чайка В. О. Кримінальна відповідальність за посягання на життя працівника правоохоронного органу, члена громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону або військовослужбовця: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.08 «Кримінальне право і кримінологія; кримінально-виконавче право» / В. О. Чайка; Акад. адвокатури України. – К., 2012. – 16 с.
11. Чуб І. М. Втручання в діяльність працівника правоохоронного органу: кваліфікація та відмежування від суміжних злочинів: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.08 «Кримінальне право і кримінологія; кримінально-виконавче право» / І. М. Чуб; Науково-дослідний інститут вивчення проблем злочинності імені академіка В. В. Станіса Національної академії правових наук України. – Харків, 2014. – 20 с.
12. Шай Р. Я. Суб'єкти реалізації правоохоронних функцій держави / Р. Я. Шай // Вісник Національного університету «Львівська політехніка»: збірник наукових праць / відп. ред. В. Л. Оргинський. – № 801. – Львів: Львівська політехніка, 2014. – С. 115–120.

Броневицкая О. М. Об определении понятия «работник правоохранительного органа»

Проведен анализ теоретических и законодательных положений по определению понятия «правоохранительный орган». Установлено, что исчерпывающий перечень работников правоохранительных органов определит

невозможно в связи с предполагаемыми изменениями названия органа, его функций, его ликвидации или реорганизации. Доказано, что в каждом конкретном случае, определяя принадлежность некоего органа к правоохранительным, нужно исходить из комплексного анализа норм Уголовного кодекса Украины, решений Конституционного Суда Украины и положений нормативно-правовых актов, регулирующих правовой статус конкретного органа, где, в частности, содержится указание о выполнении этими органами правоохранительной функции.

Ключевые слова: правоохранительный орган, правоохранительная функция, преступление.

Bronevyska O. M. Concerning determination of the «law enforcement officer»

A law enforcement officer is a compulsory element (the victim) of number of crimes against the authority of state bodies, local self-government, associations of citizens and against journalists (Art. 342, 343, 345, etc.). There is an unconditional thesis that the danger of encroachment on life and health, property and interference with the law enforcement workers aims to the obstruction of the normal functioning of the relevant authorities, weaken greatly the effectiveness of the state in the fight against crimes, undermine state's credibility and destroy the system of government from within. Considering a large number of scientists explored the question, what is meant by the «law enforcement body» and who belongs to the «law enforcement workers (officers)», there is no unanimous opinion of the subject to date. The united understanding and legal definition of the «law enforcement», «law enforcement officer» and the «law enforcement function of the state», which together make up the state law enforcement system, have not only theoretical, but also practical significance.

The majority of scholars state that the law enforcement officer is a citizen of Ukraine, who works at the state created entities (bodies, offices, agencies, departments, etc.), who performs duties related to the implementation of at least one of the following: 1) pre-trial investigation in criminal cases (proceedings) or administrative proceedings; 2) execution of judgments, decisions, rulings and orders of the courts, decisions of prosecutors and investigation staff, penal, criminal executive inspection, the State executive service, military unit, guardhouse and disciplinary battalion or by the police; 3) operational-search; 4) administrative, preventive, protective function of police; 5) suppression of offenses while transferring of people, vehicles, goods and other items or substances across the state border and customs; 6) suppression of offenses in the illicit use of forests, illegal hunting, illegal fishing or any other sea hunting industry; 7) supervise and control over the implementation of laws.

The definition of the law enforcement officer with appropriate amendments is given in ch. 1, Art. 2 of the Law of Ukraine «On State Protection of court employees and law enforcement agencies» from December 23, 1993, in a number of other legal acts, decisions of the Constitutional Court of Ukraine.

There is noted that neither theory nor practice have produced a single concept of the «law enforcement body» yet.

We believe that the definition of the «law enforcement officer» should be based not only on the determination of exercising or not exercising of the law enforcement function by a specific body, but on a complex analysis of the norms of the Criminal Code of Ukraine, decisions of the Constitutional Court of Ukraine and the provisions of regulations governing the legal status of a particular body, which contains a reference, in particular, that this specific body exercise the law enforcement function.

Key words: law enforcement officer, law enforcement function, crime.

Стаття надійшла 22 квітня 2016 р.

УДК 343.101(477)

В. В. Навроцька

МАТЕРІАЛЬНО-ПРАВОВІ КРИТЕРІЇ ВИДІЛЕННЯ СПРАВ ПРИВАТНОГО ОБВИНУВАННЯ ЗА КПК УКРАЇНИ 2012 р.

Здійснено аналіз матеріально-правових (характеру та ступеня тяжкості вчиненого злочину) критеріїв виділення справ, кримінальне провадження щодо яких може бути розпочато не інакше як на підставі заяви потерпілого. Констатовано їх неналежне врахування розробниками КПК України 2012 року. Доведено, що визначальним для правопорушень, стосовно яких кримінальне провадження за ініціативою постраждалого здійснюється у формі приватного обвинувачення, є питання про предмет кримінального переслідування.

Ключові слова: *справи приватного обвинувачення, матеріально-правові критерії виділення кримінальних справ, характер та тяжкість злочину, об'єкт злочину.*

Постановка проблеми. Провадження у справах приватного обвинувачення є, безумовно, одним із найяскравіших проявів свободи розсуду приватних осіб у кримінальному судочинстві. Однак правове регулювання цього інституту потребує вдосконалення, а саме створення більш дієвого механізму, спрямованого на захист приватних інтересів. Зокрема, таким, що не має однозначного вирішення, є питання про критерії віднесення певної групи суспільно небезпечних діянь до категорії справ, кримінальне провадження щодо яких здійснюється у формі приватного обвинувачення.

Стан дослідження. Не можна сказати, що окреслене питання обійдено увагою науковців. Порушена проблема досліджувалася, наприклад, О. Анікіною, В. Божьєвим, В. Вороніним, І. Гальперіном,